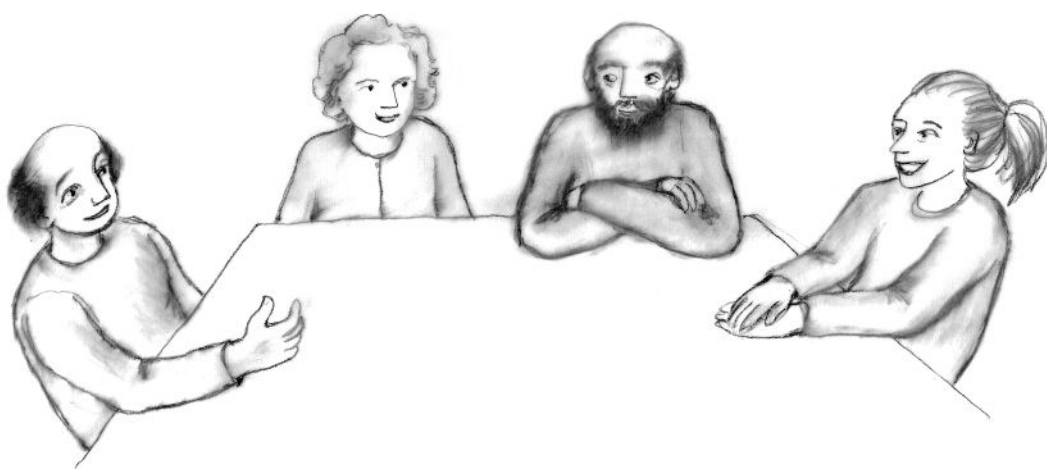

Spørreskjema for nærpersoner

Communicative Effectiveness Index (CETI) på norsk

Innhold:

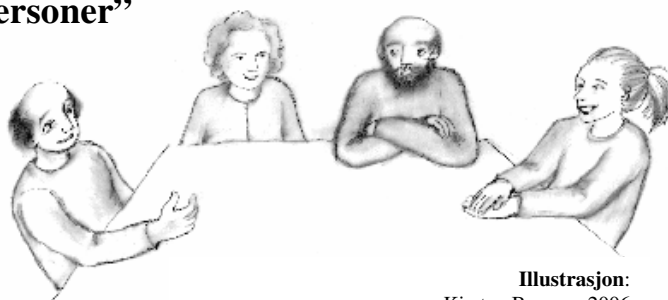
Veiledning for fagpersoner..... 3 - 5

Spørreskjema for fagpersoner (bokmål)..... 6 - 9

Spørjeskjema for fagpersonar (nynorsk)..... 10 - 13

Veiledning for fagpersoner

Vedlegg til ”Spørreskjema for nærpersoner”
– en norsk oversettelse av CETI*

Illustrasjon:
Kirsten Berrum, 2006

Av Line Haaland-Johansen

Innledning

CETI er et måleredskap, som er laget for å kvantifisere endring i afasirammedes prestasjoner med tanke på funksjonell kommunikasjon. Redskapet ble utviklet av Lomas og medarbeidere på slutten av 80-tallet og er publisert som vedlegg til en artikkel (Lomas et al., 1989). Selv om sluttresultatet er et enkelt skjema, bestående kun av 16 utsagn som skal vurderes, bygger måleredskapet på en metodisk velfundert prosess. Denne manualen skal imidlertid ikke gå inn på utviklingen av måleredskapet, men skal derimot skissere noen momenter som er viktige å ta hensyn til ved praktisk anvendelse av redskapet. Momentene i denne manualen er hentet fra den nevnte artikkelen skrevet av Lomas og medarbeidere i 1989 (se referanselisten).

Utviklingen av skjemaet

Spørreskjema for nærpersoner er ment å skulle måle (kvantifisere) reelle endringer i den afasirammedes kommunikative prestasjoner. Hensikten er altså *ikke* å forsøke å måle eller kvantifisere den afasirammedes *potensial* med tanke på kommunikasjon. Skjemaet fylles ut, ut fra direkte observasjon av den afasirammedes prestasjoner i reelle kommunikasjons-situasjoner. Prestasjoner vurderes som relative, ikke i forhold til en ”absolutt standard”. Rent konkret innebærer dette at man vurderer den afasirammedes evne til å kommunisere nå,

* CETI = Communicative Effectiveness Index (Lomas et al., 1989). I denne manualen brukes begrepet ”Spørreskjema for nærpersoner”, som er navnet på den norske oversettelsen av CETI, synonymt med CETI.

sammenliknet med den afasirammedes evne til å kommunisere før skaden inntraff. Skjemaet benytter seg av VAS – en visuell analog skala – siden Lomas og medarbeidere mener at dette er en metode som er sensitiv nok til å kunne fange opp reelle endringer over tid. Rent konkret innebærer dette, at den som fyller ut *Spørreskjema for nærpersoner*, uttrykker sin mening ved å krysse av på en 10 centimeter lang linje for hvert enkelt av de 16 utsagnene som skal vurderes.

Utfylling av skjemaet

Bruk litt tid på å forklare utfyllingen av skjemaet for den som skal fylle det ut. Den som skal fylle ut skjemaet, bør være en nærperson som har regelmessig (minst ukentlig) kontakt med den afasirammede, og som observerer den afasirammede i forskjellige kommunikasjons-situasjoner. Det er viktig at den som fyller ut skjemaet, gjøres oppmerksom på at man skal ta hensyn til alle former for kommunikasjon; ikke bare det den afasirammede får til å si verbalt. Man skal altså ikke vurdere den afasirammedes evne til ”å snakke”, men man skal vurdere den afasirammedes evne til å forstå og selv formidle et budskap i dagligdagse kommunikasjonssituasjoner.

Den som fyller ut skjemaet, står fritt til *ikke* å vurdere den afasirammede i forhold til en eller flere av de 16 kommunikative situasjoner som angis, dersom man føler at en eller flere av de situasjoner som angis, ikke er relevante for den enkelte afasirammede. Enda mer viktig er kanskje det faktum at den som fyller ut skjemaet, skal gjøre dette ut fra den afasirammedes prestasjoner (hva man vet/antar at personen faktisk klarer nå) – ikke ut fra antakelser om den afasirammedes potensial (hva man tror personen kan få til i fremtiden).

Skåring og vurdering

Ved skåringen av *Spørreskjema for nærpersoner*, blir hver enkelt VAS (hver enkelt 10-centimeters linje ved hver av de 16 beskrivelsene), målt med millimetermål, fra venstre mot høyre. Hver enkelt VAS kan dermed gis en verdi mellom 0 og 100. Et kryss som står 3,9 centimeter ut på linjen (målt fra venstre mot høyre), vil dermed altså tilsvare en delsum på 39.

Etter at hver enkelt linje er lest av og gitt en delsum, legges delsummene sammen til en sluttsum. Denne sluttsummen deles så på det antall situasjoner man har vurdert (max. 16). Den endelige summen man da ender opp med, betegnes en total CETI-skåre. Den totale

CETI-skåren kan minimum være lik 0 og maksimum være lik 100. En høy sum indikerer en god prestasjon, mens en lav sum indikerer en dårligere prestasjon med tanke på funksjonell kommunikasjon. Hovedmålsettingen er allikevel å kvantifisere *endringer* i slik kommunikasjon. Lomas og medarbeidere påpeker at nærpersoenen (den som fyller ut skjemaet) skal ha tilgang til forrige gangs avkrysning ved retesting.^{*1} (Personen kan for eksempel krysse av på samme skjema, men med en annen farge, ved retesting. Husk å merke av på skjemaet hvilken farge som ble brukt når.)

Hva er en signifikant endring?

Hva som er en signifikant endring, målt i endringer i total CETI-skåre, kan ikke Lomas og medarbeidere si noe sikkert om. Men tall fra deres utprøvinger, *indikerer* at en endring på 12 CETI-poeng fra en måling til den neste, kan anses for å være en endring som ikke lar seg forklare ut fra tilfeldig variasjon.

Men uansett størrelse på endring av total CETI-skåre, så vil det å sammenlikne test- og retest-resultater på *Spørreskjema for nærpersoener* for den enkelte person med afasi, både med tanke på total CETI-skåre og med tanke på funksjon i spesifikke kommunikasjonssituasjoner, bedre fagpersonens mulighet til å kvantifisere og visualisere endringer knyttet til kommunikativ funksjon. Det å sammenlikne funn fra *Spørreskjema for nærpersoener* med andre testresultater, vil også kunne være fruktbart i klinisk arbeid, med tanke på å kartlegge, analysere og/eller dokumentere fremgang hos den enkelte afasirammede.^{*2}

[Denne veiledningen er sist endret november 2006.]

Referanseliste

Lomas, J., Pickard, L., Bester, S., Erlbard, H., Finlayson, A., & Zoghaib, C. (1989).

The communicative effectiveness index: Development and psychometric evaluation of a functional communication measure for adult aphasia. *Journal of speech and hearing disorders*, 54, 113-124.

^{*1} En slik måte å gjøre det på vil ikke påvirke *størrelsen* på den endringen som blir målt, hevder Lomas, men målingenes variasjonsbredde vil reduseres.

^{*2} Sistnevnte momenter er *ikke* hentet fra Lomas og medarbeideres artikkel, men er basert på praktisk erfaring fra bruk av skjemaet.

Spørreskjema for nærpersoner

Afasi innebærer i større eller mindre grad kommunikasjonsvansker i dagliglivet. Vi ber deg derfor lese gjennom beskrivelsene på de to neste sidene, og vurdere hvordan du synes _____ mestrer de ulike situasjonene.

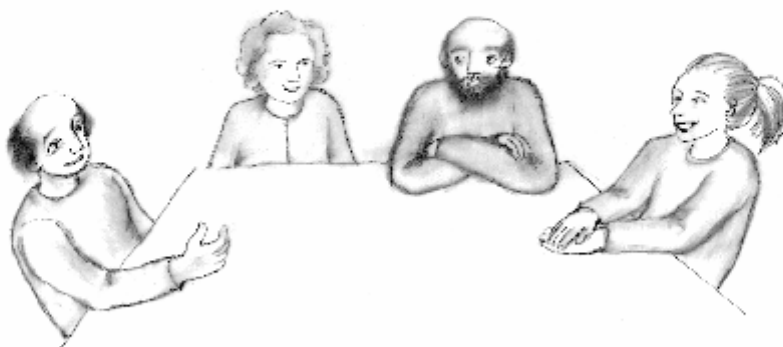
Du svarer ved å krysse av på en linje fra ”Ikke mulig” til ”Som før slaget/skaden”.

Nedenfor ser du et eksempel på hvordan du krysser av, dersom du mener at personen mestrer den beskrevne situasjonen omtrent halvparten så bra som før han/hun fikk afasi:

Ikke mulig |————— X —————| Som før slaget/skaden

Hensikten er ikke å finne frem til hvor god personen var til å kommunisere før eller hvor langt han kan komme med øvelse, eller hvor mye personen faktisk vet og kan. Hensikten er rett og slett å kartlegge hvordan personen mestrer å kommunisere, slik du vurderer det ut fra situasjonen nå.

Takk for at du tar deg tid!

Communicative Effectiveness Index (CETI) på norsk*

Prøv å vurdere hvordan _____ mestrer å:

1. Få andres oppmerksomhet

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

2. Bli med i gruppesamtaler som dreier seg om ham/henne

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

3. Bruke "ja" og "nei" på riktig måte

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

4. Gi uttrykk for egne følelser

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

5. Vise at han/hun forstår det som blir sagt til ham/henne

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

6. Ha "kaffe-besøk" og samtaler med venner og kjente (ved sykesengen eller hjemme)

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

7. Føre en samtale på tomannshånd med deg

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

8. Si navnet på en person som befinner seg ansikt-til-ansikt med ham/henne

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

9. Gi uttrykk for fysiske problemer, slik som smerter og ubehag

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

10. Delta i en spontan samtale (det vil si starte en samtale og/eller skifte tema i samtalen)

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

11. Gi respons på noe eller si noe (inkludert "ja" eller "nei") uten å bruke ord

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

12. Starte en samtale med personer som ikke er i nær familie med ham/henne

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

13. Forstå skrift

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

14. Være med i en samtale med flere personer når det snakkes fort

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

15. Delta i en samtale med fremmede

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

16. Beskrive eller diskutere noe i dybden

Ikke mulig | _____ | Som før slaget/skaden

Skriv eventuelle kommentarer her:

* Lomas, J., Pickard, L., Bester, S., Elbard, H., Finlayson, A. & Zoghaib, C. (1989). The communicative effectiveness index: development and psychometric evaluation of a functional communication measure for adult aphasia. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 54, 113-124.

Spørjeskjema for nærpersonar

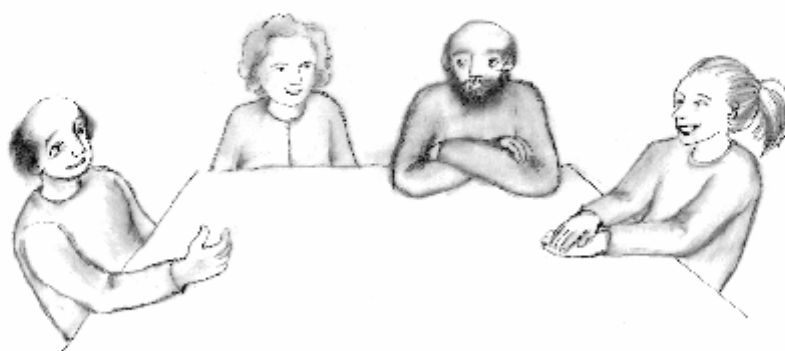
Afasi fører i større eller mindre grad med seg kommunikasjonsvanskar i dagleglivet. Vi ber deg difor lese gjennom dei to neste sidene, og vurdere korleis du synest personen med afasi meistarar dei ulike situasjonane. Du svarar ved å krysse av på ei linje frå "Ikkje mogeleg" til "Som før slaget/skaden".

Nedanfor ser du eit døme på korleis du kryssar av, dersom du meiner at personen meistarar den beskrivne situasjonen om lag halvparten så bra som før han/ho fekk afasi:

Ikkje mogeleg |————— X —————| Som før slaget/skaden

Formålet er ikkje å finne fram til kor god personen var til å kommunisere før eller kor langt han kan komme med øving, eller kor mykje personen faktisk veit og kan. Formålet er rett og slett å kartleggje korleis personen meistarar å kommunisere, slik du vurderer situasjonen nå.

Takk for at du tek deg tid!

Communicative Effectiveness Index (CETI) på norsk*

Prøv å vurdere korleis _____ meistarar å:

1. Få andre si merksemd

Ikkje mogeleg | _____ | Som før slaget/skaden

2. Bli med i gruppesamtaler som dreiar seg om han/henne

Ikkje mogeleg | _____ | Som før slaget/skaden

3. Bruke "ja" og "nei" på rett måte

Ikkje mogeleg | _____ | Som før slaget/skaden

4. Gje uttrykk for eigne kjensler

Ikkje mogeleg | _____ | Som før slaget/skaden

5. Vise at han/ho forstår det som blir sagt til han/henne

Ikkje mogeleg | _____ | Som før slaget/skaden

6. Ha "kaffe-besøk" og samtaler med vener og kjende (ved sjukesenga eller heime)

Ikkje mogeleg | _____ | Som før slaget/skaden

7. Føre ei samtale på tomannshand med deg

Ikkje mogeleg | _____ | Som før slaget/skaden

8. Seie namnet på ein person som er ansikt-til-ansikt med han/henne

Ikkje mogeleg | _____ | Som før slaget/skaden

9. Gje uttrykk for fysiske problem, slik som smerter og ubehag

Ikkje mogeleg _____ Som før slaget/skaden

10. Ta del i ei spontan samtale (det vil seie starte samtala og/eller skifte tema i samtala)

Ikkje mogeleg _____ Som før slaget/skaden

11. Gje respons på noko eller seie noko (inkludert ”ja” eller ”nei”) utan å bruke ord

Ikkje mogeleg _____ Som før slaget/skaden

12. Starte ei samtale med personar som ikkje er i nær familie med han/henne

Ikkje mogeleg _____ Som før slaget/skaden

13. Forstå skrift

Ikkje mogeleg _____ Som før slaget/skaden

14. Vere med i ei samtale med fleire personar når det snakkast fort

Ikkje mogeleg _____ Som før slaget/skaden

15. Ta del i ei samtale med framande

Ikkje mogeleg _____ Som før slaget/skaden

16. Skildre eller diskutere noko i djupna

Ikkje mogeleg _____ Som før slaget/skaden

Skriv eventuelle kommentarer her:

* Lomas, J., Pickard, L., Bester, S., Elbard, H., Finlayson, A. & Zoghaib, C. (1989). The communicative effectiveness index: development and psychometric evaluation of a functional communication measure for adult aphasia. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 54, 113-124.